

M E M O

Aan : College Burgemeester en Wethouders
Leden van de gemeenteraad en burgerraadsleden
Leden van de Wmo-raad

Van : Afdeling Samenleving

Datum : 13 februari 2009

Onderwerp : Informatie wijzigingen AWBZ Ondersteunende begeleiding

---

Er is een aantal wijzigingen doorgevoerd in de AWBZ. In deze notitie wordt u geïnformeerd over de wijzigingen en de consequenties hiervan voor onze gemeente.

1. Aanleiding wijzigingen AWBZ

In de afgelopen 10 jaar zijn de uitgaven aan AWBZ bijna verdubbeld. Met name de uitgaven aan de functie ondersteunende begeleiding hebben een enorme vlucht genomen. Bij min of meer gelijkblijvende beperkingen in de afgelopen jaren is de omvang van de geïndiceerde zorg fors toegenomen. Bij ongewijzigd beleid zou AWBZ zorg voor meest kwetsbaren in het gedrang komen. Om die reden is een aantal maatregelen getroffen (aanscherping toegang tot functie ondersteunende begeleiding en maatregel m.b.t. psychosociale grondslag) waarmee de AWBZ zich meer zal richten op de groep mensen met ernstige beperkingen.

2. Begrippen

2.1. Omschrijving begeleiding

Begeleiding is erop gericht de zelfredzaamheid van de klant te handhaven, hem of haar te helpen bij zijn integratie in de samenleving en een sociaal isolement te voorkomen. Het gaat om het ondersteunen van mensen bij het accepteren van hun persoonlijke leef- en gezondheidssituatie en het bieden van ondersteuning in het dagelijkse leven, zoals zaken regelen, toezicht houden, praktische hulp geven en ondersteunen bij het behoud van vaardigheden. Daarnaast is de begeleiding ook bedoeld voor degenen die langdurig en intensief zorgen voor een ander met een beperkte zelfredzaamheid, de zogenoemde mantelzorgers.

De begeleiding kan individueel zijn of in groepsverband. De activiteiten die onder begeleiding vallen zijn breed en divers. Voorbeelden zijn: huiswerkbegeleiding, begeleiding bij structureren van de dag, begeleiding naar sociale activiteiten, begeleiding bij het voeren van een eigen huishouden, begeleiding bij het reizen, begeleiden bij het uitoefenen van een sport of hobby, dagopvang, dagverzorging.

2.2 Omschrijving psychosociale problemen

Uit balans zijn van lichaam en geest. Geen overzicht meer hebben, niet lekker in vel zitten, scheidingsproblematiek, moeilijkheden met opvoeding, conflicten, problematiek rond sterven, eenzaamheid, omgaan met ziektes of stress, rouwverwerking, samenleven met ziek gezinslid. Psychosociale problemen kunnen door allerlei redenen zijn ontstaan zoals echtscheiding, schuldproblematiek, verslaving aan drank en/of drugs.

2.3 Omschrijving begeleiding grondslag psychosociaal

De begeleiding is bedoeld voor mensen met alleen psychosociale problematiek (andere beperkingen zijn nog niet gediagnosticeerd). De begeleiding richt zich op het in beeld brengen van wat er met de cliënt aan de hand is (de hulpvraag). Het verzamelen van informatie kost vaak enige tijd. De instelling stelt met cliënt samen een individueel begeleidingsplan op waarin gestart wordt gemaakt met het oplossen van meest urgente problemen.

Elementen van begeleiding zijn: begeleiden en toezicht houden bij het stabiliseren van de leef- en woonsituatie, hulp bij verkrijgen van gezond dagritme en zinvolle dagbesteding, helpen structureren van ontregelde huishouden, herstellen veiligheid, ondersteunen bij praktische vragen bij geldbesteding en schulden, coördineren van zorg met overige hulpverleners rond cliënt of gezin, ontwikkelen van vaardigheden die perspectief bieden op een maatschappelijk aanvaardbaar bestaan.

3 Maatregelen in de AWBZ

De voormalige AWBZ functies ondersteunende begeleiding, activerende begeleiding en behandeling zijn per 1 januari 2009 samengebracht in 2 nieuwe aanspraken: begeleiding en behandeling.

De wijzigingen in de AWBZ bestaan uit twee onderdelen:

- 1) beperking van toegang en omvang van de functie begeleiding (bezuiniging van ca € 800 miljoen).
- 2) Begeleiding op grondslag psychosociaal verdwijnt uit de AWBZ.

4 Beperking toegang en omvang functie begeleiding

4.1 Inhoud wijziging

De toegang tot de nieuwe functie begeleiding is aangescherpt. Mensen die als gevolg van hun aandoening lichte beperkingen hebben op het terrein van zelfredzaamheid komen niet langer voor begeleiding in aanmerking¹. De participatiedoelstelling is hiermee vervallen uit de functie begeleiding.

Voorbeeld van begeleiding op het onderdeel participatie:

Iemand met een geheugenstoornis die niet zelfstandig sociale contacten kan aangaan en regelmatig huisbezoek ontvangt of begeleid wordt naar sociale activiteiten door een professional.

Naast de beperking van de toegang is ook de omvang van het aantal te indiceren zorguren teruggebracht (van maximaal 56 uur tot maximaal 10 uur per week).

4.2. Gevolgen voor gemeenten aanscherping toegang en omvang begeleiding

Het ministerie benadrukt dat het schrappen van begeleiding voor mensen met lichte beperkingen uit de AWBZ geen één op één overheveling van taken naar andere domeinen is. Benadrukt wordt dat de participatiedoelstelling uit de AWBZ is geschrapt. Er worden geen indicaties meer afgegeven voor begeleiding van mensen met lichte beperkingen die gericht is op maatschappelijke integratie (vrijtijdsbesteding, uitstapjes, wandelen). De veronderstelling van het kabinet is dat iedereen die straks geen aanspraak meer kan doen op AWBZ zorg in beginsel zelf of met behulp van de omgeving de begeleidingsvraag kan oplossen.

Bij participatieproblemen is het aan gemeenten om te bezien op welke wijze zij prestatieveld 2 uit de Wmo (ondersteunen bij opgroeien en opvoeden) en prestatieveld 5 (participatie voor mensen met beperkingen) invullen. Op grond van de Wmo zijn gemeenten verantwoordelijk om voorzieningen te treffen ter compensatie van beperkingen die hun burgers ondervinden in de maatschappelijke participatie met als doel medemensen te ontmoeten en op basis daarvan sociale verbanden aan te gaan. Hierbij kunnen mensen worden ondersteund (mogelijk) via huidige voorzieningen. De vorm van de ondersteuning kent veel varianten (afhankelijk van de individuele situatie van burger, de sociale context en het lokale maatwerk dat voorhanden is). Dat kan een plusje zijn op de ondersteuning bij de hulp in het huishouden maar veel vaker zullen juist collectieve welzijnsarrangementen of activiteiten in de buurt van mensen georganiseerd met de buurt een belangrijke bijdrage leveren aan de participatie van mensen. Het gaat om ondersteuning via algemeen maatschappelijk werk, wijkcentra, ouderen-/buurt-/allochtone ouderen adviseurs maar ook boodschappenservices, klussendiensten en om huishoudelijke hulp of gemeentelijk vervoer.

---

¹ Aard en ernst van beperkingen die worden getoetst zijn: 1 sociale redzaamheid, 2 bewegen en verplaatsen, 3 probleemgedrag, 4 psychisch functioneren, 5 geheugen- en orientatiestoornissen, 6 persoonlijke verzorging, 7 huishoudelijk leven, 8 maatschappelijke participatie, 9 psychisch welbevinden. Zwaarste beperkingen op eerste 5 onderdelen geven toegang tot begeleiding. Beperkingen op laatste 4 onderdelen niet meer.

Gemeenten kunnen verbindingen leggen met bijvoorbeeld de WWB en de WSW. Bijvoorbeeld door uitkeringsgerechtigden in te zetten voor klussendiensten en ondersteuning voor mensen die vanaf 2009 geen begeleiding meer vanuit AWBZ krijgen.

4.3 Schatting omvang van de doelgroep participatie

Landelijk gaat het om in totaal 60.000 personen:

- 22.000 natuurlijke in- en uitstroom (overlijden, nieuwe aanvragers en geen recht op begeleiding)
- 18.000 personen met een doorlopende indicatie tot in 2010. Zij ontvangen een herindicatie in het najaar van 2009 en blijken hun recht te verliezen. Vanaf 2010 moeten zij zelf voor een oplossing zorgen. Een deel van deze groep zal een beroep kunnen doen op gemeentelijke voorzieningen.
- 20.000 personen hebben een indicatie die afloopt in 2009 en verzoeken om een herindicatie. Het recht wordt in 2009 beëindigt. Wel geldt een gewenningsperiode. Daarna moeten zij zelf zoeken naar een oplossing. Een deel van deze groep zal een beroep kunnen doen op gemeentelijke voorzieningen.

De groep van 20.000 zal informatie gaan vragen bij een van de andere domeinen (bijvoorbeeld bij de jeugdzorg, het onderwijs, de zorgverzekering).

Een groot deel zal zijn eigen verantwoordelijkheid nemen. Een relatief beperkt deel zal zijn zorgvraag neerleggen bij een ander domein zoals de jeugdzorg of de gemeente. Totaal is de verwachting dat ca 2000-2500 mensen zich tot gemeenten zullen wenden.

4.4 Gewenningsperiode maatregel begeleiding (participatie)

Cliënten die in 2009 hun rechten op begeleiding verliezen krijgen een gewenningsperiode. Loopt het indicatiebesluit af voor 1 juli 2009 dan is de periode 6 maanden. Na 1 juli is de periode maximaal 3 maanden tot uiterlijk 1 januari 2010. Voor grondslag psychosociaal geldt de gewenningsperiode niet.

4.5 Ondersteuning MEE maatregel begeleiding (participatie)

Voor personen die in 2009 hun recht op begeleiding verliezen is tijdelijk ondersteuning van MEE beschikbaar. Deze ondersteuning is gericht op het zelfstandig functioneren van de cliënt of het zelfstandig organiseren van de ondersteuning. MEE betreft het netwerk van de cliënt hierbij of kijkt hoe het netwerk kan worden vergroot.

5 Vervallen grondslag psychosociaal

5.1 Inhoud wijziging

De grondslag psychosociaal vervalt uit de functie begeleiding. Dit betreft de volgende doelgroepen: cliënten in maatschappelijke opvang (dak- en thuislozen) en vrouwenopvang en ontregelde gezinnen (inclusief geïsoleerd levende/vereenzaamde ouderen).

Kenmerken van de doelgroepen: ontbreken van maatschappelijke – en zelfredzaamheidsvaardigheden en een bewuste zorgbehoefte, (ernstige) gezondheidsproblemen, (ernstige) gedragsproblemen. Veel cliënten hebben in het verleden zonder duurzaam resultaat langdurige trajecten binnen de hulpverlening gevolgd.

Overigens kan het zijn dat er blijkt dat er sprake is van andere grondslagen die wel recht geven op een meer op maat gesneden zorgpakket (via CIZ, Bureau jeugdzorg).

5.2 Gevolgen voor gemeenten vervallen grondslag psychosociaal

Gemeenten worden voor deze beperking financieel gecompenseerd (zie hoofdstuk 6). Het staat de gemeenten echter vrij het overgehevelde geld te besteden aan begeleiding voor de doelgroepen. VWS verwacht dat gemeenten beleid zullen ontwikkelen.

Ten aanzien van de doelgroep dak- en thuislozen/vrouwenopvang

In de ondersteuning van mensen die in de maatschappelijke opvang/vrouwenopvang dreigen te komen hebben de centrumgemeenten een rol in preventieve maatregelen ter verbetering van het

leefsituatie van (potentiële) daklozen. De centrumgemeenten (in ons geval Zaanstad) worden hiervoor financieel gecompenseerd.

Ten aanzien van de doelgroep vereenzaamde ouderen/ ontregelde gezinnen

Het is aan de gemeente om beleid te ontwikkelen op deze groep. Er is nog veel onduidelijk over aantal cliënten, het soort begeleiding dat zij nu krijgen, de duur, de middelen die gemeenten krijgen. Landelijk komt nog een informatiebrochure over dit onderdeel. Vooralsnog is alleen van Eveen een signaal gekomen dat zij 13 cliënten met grondslag psychosociaal begeleiden.

VWS geeft aan dat veel gemeenten worden benaderd met een aanbod door zorgaanbieders die verwachten dat een deel van hun productieomzet vervalt bij het zorgkantoor. VWS adviseert om de voorstellen te beoordelen op hun merites en te beoordelen op noodzaak, kwaliteit, prijs, en inhoud (aard van de voorziening, collectief of individueel).

5.3 Wanneer speelt dit?

De eerste personen die hun AWBZ recht verliezen zullen zich op zijn vroegst 1 juli 2009 bij gemeenten melden. Nieuwe aanvragers met een grondslag psychosociaal kunnen wel vanaf 1 januari 2009 een beroep doen op gemeentelijke voorzieningen.

5.4 Overgangsregeling doelgroep psychosociaal

Voor mensen met een doorlopende indicatie is 2009 een overgangsjaar. Mensen met een doorlopend indicatiebesluit houden in 2009 hun bestaande aanspraak op de (oude) begeleidingsfunctie tot 1 januari 2010, tenzij de geldigheidsduur van hun indicatiebesluit korter is. In 2009 wordt iedereen geherindiceerd. Per 2010 valt iedereen onder nieuwe regime.

6 Middelen

- De centrumgemeenten maatschappelijke opvang/ vrouwenopvang ontvangen 2 miljoen.
- In 2009 ontvangt de gemeente Wormerland €12.000 als compensatie van AWBZ maatregelen grondslag psychosociaal.
- De verwachting is dat meer mensen, waarvan de ondersteuning gericht op participatie wegvalt, zich zullen wenden tot andere domeinen (gemeenten, onderwijs, jeugdzorg) heeft het kabinet een bedrag gereserveerd (50 miljoen in 2009 en 150 miljoen in 2010). Bij de voorjaarsnota 2009 wordt beslist hoe deze middelen worden verdeeld.

7 Vervolg

Een gedegen beeld van de gevolgen van de wijzigingen in de AWBZ voor onze gemeente is er op dit moment niet.

Inzicht ontbreekt in de volgende vragen:

- Welke groepen zien de begeleiding wegvallen en welke individuele gevolgen heeft dit?
- Welke groepen ontvangen alternatieve begeleiding (Welzijnsvoorzieningen, AWBZ-zorg en informele zorg)? Welke vormen van begeleiding worden aangeboden (individueel, groepsgericht, zorg, schoonmaak, vervoer) en volstaan deze?
- Zijn er voldoende alternatieve vormen van begeleiding beschikbaar? Waar zijn hiaten zichtbaar?
- Is sprake van extra druk op mantelzorgers en vrijwilligers en welke gevolgen heeft dit?
- Welke mogelijke oplossingen zijn er voor de ervaren knelpunten voortkomend uit de pakketmaatregel binnen het huidige voorzieningenniveau en welke op grond van andere beleidskeuzes?

Het is van belang om ontwikkelingen te volgen en instellingen zoals MEE, zorgaanbieders, centrum mantelzorg en het Wmo-loket te vragen om ons goed te informeren over de mate waarin mensen in staat blijken te zijn om oplossingen te vinden voor de begeleiding. Zodra er een beeld is van eventuele knelpunten die ontstaan kunnen beleidsmaatregelen worden overwogen.